

## Advent 2. vasárnapja

► Ézs 63,15–64,3

Egyszer majd úgyis kiderül...

*A vasárnap témáinak összefonódása*

„Íme, eljön az Úr a népek üdvözítésére, és hallatja dicsőséges hangját szívetek örömére” – hangzik advent második vasárnapjának introitusa, a textushoz hasonlóan, Ézsaiás könyvéből. Eljövétel, üdvösség, Isten dicsőséges megnyilatkozása, az emberi szív öröme – ez a szófelhő tulajdonképpen összefoglalja a karácsonyra felkészülő időszak

lényegét. Egy folyamatban vagyunk, melyben évről évre átéljük az üdvtörténet eseményeit, de úgy, hogy már elővételezzük ennek a folyamatnak a végkifejletét. Advent várakozása bizonyos értelemben hármass fókuszú, a már feltámadott Krisztus minden liturgiai évben kísér és vezet bennünket a mindenkori lineáris jelenünkben a beteljesedés felé, hitünk és reménységünk szerint az életünk végén a mindenható Úristennel való színről színre

„találkozás” felé. Az első eljövétel újraaktualizálódik 2025 adventjén és karácsonyán is, és előremutat a második eljövételre. Az *Ítélet előtt, kegyelem alatt* agendaí témamegjelölés eszkatologikus előremutatása a vasárnap egyik lekióján, az ógyházi rend „szinoptikus apokalipszisdarabján” (Lk 21,25–30) alapszik, mely a végidők jeleinek kontextusába helyezi az ígéreket: „közeledik megváltások”; „közel van az Isten országa”.

### *A perikópa kontextusa az adventi időszakban*

Advent vasárnapjai az ógyházi rend szerint különleges ívet rajzolnak ki. Az első vasárnap textusa (Jer 23,5–8) a fogság utáni idők képét vetíti előre, melyben Dávid igaz sarjadéka, a király bölcsen, törvényesen és igazságosan uralkodik; Júda szabad lesz, Izrael biztonságban lesz; az élő Isten legnagyobb cselekedetével az válik, hogy hazahozta Izrael házának utódait. Tehát az Egyiptomból való szabadítás alapozó cselekedetének folytonosságát, növekedését az elhurcolt és szétszört nép összegyűjtésében és hazahozásában látják.

A harmadik vasárnapon Deutero-Ézsaiás vigasztalása hangzik a fogságban lévők felé (Ézs 40,1–11). Az örömhír az, hogy letelt a rabság ideje, és elérkezett az alkalma az útkészítésnek és – a domborzi kép értelmében – leginkább a társadalmi viszonyok kiegyenlítésének. Isten dicsősége pedig minden nép számára láthatóvá, egyértelművé válik.

A negyedik vasárnapon szintén Deutero-Ézsaiás hangja szólal meg a békességet, szabadulást és örömhírt hirdető hírnökről (Ézs 52,7–10). Isten megvigasztalta és megváltotta népét, és ezt a szabadító cselekedetét minden nép szeme láttára vitte végbe.

A második vasárnap textusa ebbe a sorba illeszkedik be leginkább azzal, hogy a hazatérés és a szabadítás a fő témája, ugyanakkor a „minden nép” számára nyilvánvalóvá váló isteni hatalom és dicsőség itt még csak imádságos sóhaj.

Jeremiás tehát a fogság előtti időkben vizionálja a hazatérést, Tritó-Ézsaiás számára ez már valóság,

de az eszkatologikus nyilvánvalóság még csak távlat. Deutero-Ézsaiás pedig az idősíkokat kissé viszonylagossá téve erősíti meg bennünk két vasárnapon keresztül azt az örömet, amelyet a szabadulás híre jelent, a találkozást az örömhírhozzóval és annak az érzésnek az elhatalmasodását, hogy valóra vált a szívek mélyén rejtőző legmélyebb vágy, amelyben már talán hinni sem mertek. Az utolsó vasárnapon pedig összeér az eszkatológia a jelennel, békesség, szabadulás, vigasztalás, megváltás, ujjongás – ebből részesedik minden nép. Történetileg a fogság és a hazatérés eseménye köti össze a szakaszokat, teológiai szempontból pedig Isten vigasztalásának és szabadításának tapasztalásélménye és Isten mindenhatóságának egyértelművé válása.

### *Amit a textusról tudni kell*

A textus egy nagyobb egységbe ágyazódik (63,7–64,11), ezt a zsoltárszerű imádságot a közösség mondja el. A 7–14. versek bűnbánattal emlékeznek vissza Isten tetteire, leginkább szabadítására. A 15. verstől az emlékezés átfordul kérésbe, amely megszólítja Istent, és cselekvést remél tőle. A panaszt megfogalmazók Isten távolságát, az érzékelt hiányt párhuzamokban fogalmazzák meg (רָחֵם, ’buzgalom, féltékeny, szenvedélyes intenzitás’; יָבִיד, ’erő, hatalmas tett’; רָחֵם, ’bensődni morajlása’; אִמָּה, ’anyaméh’, ’kegyelem, könyörület’).

A 16. vers Istent az Ószövetségtől szokatlan módon szólítja meg: אֲבִינֵנוּ ’atyánk’. Ez a megfogalmazás a fogság előtti időszakra nem jellemző, de azután is idegenül hat, mert a politeista mítoszok világát idézi fel. A Héber Biblia számára az ember Istennek nem gyermeke, hanem teremtménye. A kifejezés használatának hangsúlya itt abban áll, hogy Isten „atyasága” természetében más,<sup>1</sup> mint Ábrahám és Jákób ősatyák viszonya a néphez (WESTERMANN 1969, 393. o.).<sup>2</sup> אֲבִינֵנוּ מֵעוֹלָם שָׁמַד

<sup>1</sup> Az „Ábrahám nem ismer minket” kifejezésben az ismer יָדָה vehető ’nemz’ értelemben is.

<sup>2</sup> Vö. Jn 8,33 és 8,41.

kifejezés gazdag tartalmat hordoz. A 'megváltó, megszabadító' szava a *góél*,<sup>3</sup> az 'örökkévalóságtól [fogva]' Isten időbeliséget átívelő létezésére utal, a 'név' említése pedig arra a kapcsolatra, hogy Izrael szabadítójaként ismerheti őt. Az atya és a *góél* képében összekapcsolódik tehát a teremtmény és szabadító Istenhez való tartozás.

A 17–19. versekben a fogság tapasztalata elevenedik meg (tévelygés, az ellenség uralma, elszakítottság, elhagyatottság). Az útról való letévedés és a szívek megkeményedése két hifil alak, amellyel a héber műveltetést fejez ki. Felvetődik tehát a kérdés, hogy hogyan fogalmazódhat meg az, és milyen hit-tapasztalat keretén belül, hogy Isten okozza az újáról való letérést és a választott nép szívének megkeményedését.<sup>4</sup> Ez a panasz felrója Istennek, hogy hogyan okozhatta, hogy Izrael elforduljon a neki való engedelmisségtől. Mindez azonban a szoros és megváltoztathatatlan (örök) kötődésben gyökerezik, amelyben a panaszos megengedi magának ezt a talán Jóbéhoz hasonlítható hangnemet. Fontos különbséget tenni azonban, hogy itt nem elvont teológiai állításról van szó, hanem a megszólaló érzékeléséről (HEFFELFINGER 2024, 325. o.). Ez persze nem oldja fel teljesen annak a kérdésnek a feszültségét, hogy honnan ered az ember engedetlensége, az elfordulás, a szív megkeményedése. Az ember erre való hajlama milyen viszonyban áll önmaga teremtettségével? Ézsaiás nem időzik sokat ezekkel a panaszokkal, azzal a felszólítással próbálja Istent cselekvésre késztetni (mert nem kérdés számára, hogy Isten ebben a helyzetben is képes változást hozni), amely ige (שׁוּבוּ) a bűnbánatot tartó ember visszatérését is leírja. A kettő összeérhet abban, hogy ha az

elfordulást Isten okozza, akkor ugyanúgy a visszafordulást is, azzal, hogy a nép felé, az ember felé fordul.

A 18–19a szakasz visszaemlékezés Jeruzsálem ostromára és a fogságba vitelre, a hazától való elszakítottságra. A 19b-től a megszólaló szenvedélyes, fájdalommal és haraggal teli hangra vált, amellyel Isten hatalmának a megmutatkozásáért, a mindenki számára egyértelmű demonstrációért és a bosszúért szól (tűz képe, amely pusztít, kényszerít). A megszólaló tisztában van saját esendőségével, de egyben Isten nagyságával is. A traumatapasztalat egyik összetevője a helyreállításért való indulatos könyörgés.

A 64. fejezet 3. verse az eddig elhangzottaknak az egyistenhitet hirdető konklúziója, amely úgy bizonyít, hogy a tény ellenkezőjét tagadja. A végidőkre tekintő várakozásban a megszólaló mint-ha kérné, de egyben tudná is, hogy ha Isten demonstrálja majd, ki is ő, amikor újrarendezi ezt a világot, akkor senkiben nem maradnak kétségek.

### *Az igehirdetés felé*

#### *Egyén és közösség*

A kereszténység megélésében szorosan összefonódik az egyéni hitfejlődés megélt útja és a közösség együttes élményei, tapasztalatai. Ezeket pedig az egyház és így az üdvtörténet nagy mérföldkövei keretezik. A babiloni fogság élménye és metaforája, illetve az az eszkatologikus várakozás, hogy Isten nagysága, hatalma és szabadítása minden nép számára megjelenjen, a világbirodalmak hódításának árnyékában átélt történelmi tapasztalatban gyökerezik. A Jeremiás által szépen megformált szenvedélyes álom a dávidi uralkodó bölcs és igazságos királyságáról történelmi értelemben sosem válik valóra, de Isten szabadítása és a fogságból való hazatérés a kegyelem csodája az identitásválságban küzdő közösség számára. Nagy feladat az igehirdető számára megtalálni, hogy ezekhez a tapasztalatokhoz a mai igehallgatók mint egyház és mint egy-egy gyülekezeti

<sup>3</sup> A *góél* a legközelebbi rokon, akinek különböző kötelességei vannak, és rendelkezik cselekvési szabadsággal bizonyos kérdésekben. Pl. Lev 25,25 szerint meg kell váltania a családtól elidegenített tulajdont; de a Num 35,12 egy családban történt vérontás megbosszulóját jelöli (BROWN–DRIVER–BRIGGS 1952, 145. o.).

<sup>4</sup> Még izgalmasabb, hogy ez Ézsaiásnál visszatérő kérdés. Elhívásakor Isten azzal a feladattal bízta meg, hogy tegye „kövérré a nép szívét”, bár itt más ige szerepel (קָשָׁה hi. 'zsírossá vagy érzéketlenné tesz' és חָמָה hi. 'megkeményít').

közösség hogyan tudnak kapcsolódni. Itt szóhoz juthat a közösség közös múltja, de felidéződhetnek személyes krízisek és traumata tapasztalatok is.

„Ajtót verő” imádság

Ézsaiás próféta imádsága őszinte, kissé zaklatott, amellyel Isten „ajtáját veri”, hogy cselekedjen. Benne van ebben az odafordulásban az erős bizalom abban, hogy Isten képes változást hozni – a már korábban megtapasztalt csodák nyomán és sokszor a látszat ellenére is. A megfogalmazódó nehéz kérdések, miértetek nem Isten ellen, hanem felé fordulva fogalmazódnak meg, ehhez azonban szükséges az alapvető, mély bizalom.

Mindezek mellett az imádság fontos része az is, hogy bárcsak tenné már Isten világossá mindenki számára, hogy ő a világ ura, aki mindent megtehet. Bárcsak megbizonyosodna mások, az ellenség vagy csak a közömbösök számára is, hogy Isten kicsoda – és hogy az én bizalmam valóban a megfelelő helyen nyugszik. *„Bárcsak szétszakítanád az eget, és leszálnál, hogy meginogjanak előtted a hegyek!”* – ez az indulat mintha megidézné a kereszten szenvedő Jézus körül állókat. Ézsaiásban nincs gúny, de ugyanaz a sürgető, nyugtalanító érzés árad belőle, mint a kereszttől elhaladók szavaiból: *„...ha Isten Fia vagy, [...] szállj le a keresztről...”* A járókelőket, főpapokat, megfeszített rablókat is feszíti ez a vágy, hogy Jézus mutassa meg, hogy kicsoda, derüljön már végre ki. Ők a kereszttől tövében nem jutnak el a bizonyosságig. Ézsaiás kiindulópontja azonban az, hogy népe már megtapasztalta, hogy Isten a teremtő és szabadító Isten. Azonban most krízis, válság, tragédia van, a körülmények ellene mondanak az eddigi tapasztalatoknak, Isten pedig mutassa már meg végre, ne csak népe számára, hanem az egész világ számára, hogy valóban ő az, aki meg tud változtatni helyzeteket, folyamatokat, hogy valóban ő a világ ura – mert eddig kétségek merültek fel.

Várakozás és beteljesedés

Ézsaiás még arra vár, ami számunkra már beteljesedett. Ővele azonban most mi is együtt várhatunk

arra, hogy Jézus ismét megszülessen. Ezúttal már nem a világban, hanem a szívünkben. A kétségeink, traumáink, a válságunk kellős közepében. És akkor mi is megszólalhatunk akár zaklatott, akár szenvedélyes, de őszinte hangunkon. És ha már számunkra valósággá válik, hogy kicsoda az Őszö-vetség teremtő és szabadító Istene, akkor talán eltörpülnek a végidők várakozásai, és nem lesz szükség arra, hogy „mások” (minden nép) bizonyosága erősítse a miénket, mert a jelenünk az Ūristenben megélt, elfogadott, befogadott tapasztalássá válik annak minden nehézségével és örömeivel együtt.

Adventben egy gyermek megszületésére készülünk. A kép arra tanít minket, hogy amikor Isten hatalmának hegyeket tépő, dicsőséges megjelenésére vágyunk, várunk, készüljünk fel arra is, hogy lehet, hogy ő egy kicsiny gyermekben jön közénk, és lesz hozzánk hasonlónak.

*További javaslatok az istentisztelethez*

Advent második vasárnapjának üzenetéhez az EE 133. éneke kimondottan jól illeszkedik.

*Illusztráció*

Amennyiben igehirdetésünk formálódása megkívánja, Ady Endre *Ádám, hol vagy?* vagy *Az Ūr érkezése* című versei tartalmas illusztrációk lehetnek.

**Felhasznált irodalom**

BROWN, Francis – DRIVER, Samuel R. – BRIGGS, Charles A. 1952. *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*. Clarendon Press, Oxford.

HEFFELFINGER, Katie M. 2024. *Isaiah 40–66*. Cambridge University Press, Cambridge. (New Cambridge Bible Commentary)

WESTERMANN, Klaus 1969. *Isaiah 40–66. A Commentary*. SCM Canterbury Press, London. (Old Testament Library.)

■ MOLNÁR LILLA